

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL V

Nr. 46

16 NOIEMBRIE 1924

KOLOZSVÁRI GAZDASÁGI AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

In acest număr: Internaționala verde de Octavian Goga; Naționaliile la Brăila de G. Bogdan-Duică; Focuri în vânt: legea teatrelor de Al. O. Teodoreanu; Creditul industrial de P. Nemoianu; Ofensiva culturală în Basarabia de D. Iov; Trec Bulgarilor, la Gostinu... de Al. Lascarov Moldovanu; Sovietominciuna de G. M. Ivanov; Cronica dramatică: Așa-i Simona de Th. Scorțescu; Gazeta rimată: Sport... de Ion Șampion; Insemnări: Intrigă și nemulțumire; În plin cinematograful; Patriotism; Biblia contemporană; O cucuvaie democratică; Un mic răspuns la o prostie mare; Acțiunea românească, etc. etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIATA CUZA VODĂ NO. 16
ABONAMENTUL PE UN AN 300 LEI

Un exemplar 10 Lei

Tara Noastra

Internaționala verde

Nu știu întrucât e reală povestea cu radiograma dela Moscova adresată doctorului Lupu de către tovarășul Smirnov și știu, cu prilejul congresului țărănesc de-acum două săptămâni. Evident, că ziarele din Capitală care fac caz mare din această adeziune inoportună sunt călăuzite mai mult de dorința de-a crea o atmosferă ostilă cu ori-ce preț în jurul partidului țărănist, decât de-a examina în mod obiectiv miezul chestiunii.

Mult mai importantă mi se pare noua orientare care a intervenit în doctrina grupării d-lui Mihalache în timpul din urmă și care depășește senzația de-o clipă a unui mesaj de peste Nistru. Pentru întâia oară la acest congres s'a lansat ideea unei solidarități internaționale din partea oamenilor care se zic reprezentanții clasei țărănești dela noi, pentru întâia-oară s'a afirmat necesitatea de-a se crea legături de partid peste hotare. Concepția nouă a apărut din primul moment sprijinită de adeziunea unor delegați străini prin prezența celor doi oameni politici cehi la congresul din București. Adunarea d-lui Mihalache a ratificat lozincă și-a înscris-o în principiile partidului. Dacă, după această codificare s'a mai primit sau ba o radiogramă prin Riga, lucrul e foarte puțin interesant, și nu cred că era nevoie de nici o specială abilitate polițienească, pentru a-l da în vileag cu-o răsunătoare bucurie. Problema e simplă: din moment ce se acceptă concepția în sine de a se intra în raporturi cu curente politice de peste hotare, ori-ce încurajare venită din partea lor e un act cât se poate de firesc.

De-aceea nu telegrama lui Smirnov poate fi atrasă în discuție, ci noua doctrină apărută la București.

Subt acest aspect, fenomenul e negreșit plin de interes, fiindcă el ridică întrebarea, dacă în masele populare de-aici îndemnul luptei

de clasă a devenit așa de puternic, ca să întindă mâna mișcărilor din străini pentru a-și smulge biruința pe solul nostru cu ajutorul lor? Întrebarea în adevăr merită să fie examinată. Să se fi desfăcut oare țărănimea românească din psihologia ei tradițională de îngrădire bine fixată în cadrul unei moșteniri naționale și să fi evoluat până la punctul de-a se inspira în revendicările ei dela frământările de peste granițe? Niciodată în cei cinci ani dela întemeierea lui, partidul d-lui Mihalache nu mi se pare să fi fost la o mai grea răspântie, ca acum în fața acestei noi orientări ce și-a impus.

Privit prin prisma desfășurării istorice, poporul nostru a trăit tocmai în puterea instinctului lui de diferențiere de rasă care l-a călăuzit totdeauna. Ideia națională la noi a fost organică și-a devenit în cursul vremii suprema dogmă în conștiința mulțimii. Străinul s'a confundat veșnic cu dușmanul în toate paginile istoriei românești. Din această stare permanentă de lucruri s'a făurit aici un sănătos și prea legitim egoism al oamenilor de-un sânge care ne-a ținut în picioare. Cu cât cobori mai jos în păturile țărănești, cu atât acest sentiment e mai accentuat și îndârjirea lui duce până la xenofobie. Mărturie sunt toate certificatele psihologiei populare, dela luptele politice din tot trecutul nostru până la cele mai neînsemnate rânduri de folklor românesc. Nu e nevoie să invocăm nici ridicarea lui Tudor Vladimirescu cu oltenii lui, nici a lui Iancu cu moșii dela patruzeci și opt, ca să iese la iveală această elementară axiomă. Cea mai hotărâtoare și mai recentă dovadă e războiul din urmă, în care îngrădirea de rasă s'a manifestat la noi pe toate fronturile și grație căreia în Moldova între soldații noștri și masele rusești nu s'a putut propaga absolut nici o comunitate de simțire. După războiu în țara unită vechea structură sufletească se menține fără nici o știrbire și solidaritatea națională apare mult mai întărită, prezentând pe ici pe co o chiar note de exaltare, a căror țărnumire e uneori destul de dificilă.

Astfel fiind croit făgașul de demult, ideia unei internaționale țărănești se înfățișază ca o tendință de violare a sufletului nostru perfect lămurit, ca o înjghebare teoretică de cabinet, fără teme și fără consecințe. Prin ce miracol s'ar putea face să amuțască întreagă rezonanța unui proces milenar între noi și străinii din vecini, ca această mulțime a satelor unde dorm tradițiile seculare să devie d'ntrodată un element de colaborare într'o mixtură multicoloră? Cum s'ar putea anihila atâtea impulsuri atavice ale țărânului moldovean bunăoară față cu apăsarea moscovită și în ce chip s'ar șterge cu buretele amintirile impietării ungurești din Ardeal, ca acest popor să poată fi transformat peste noapte într'un instrument de cooperare internațională dincolo de particularismul de rasă? Și dacă această minunată alchimie ar putea reuși la noi, cine e deșteptul care ne-ar demonstra că radicala operație s'ar săvârși la slavi sau la unguri, strivind dintr'una îndemnul expansiunii lor seculare și împrieteniindu-i deabinele cu rezonoanele existenței noastre de stat?

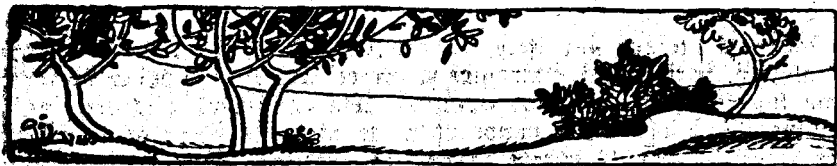
Nu, solidaritatea intereselor de neam în toate straturile populare esclude încă pe-o lungă perioadă ori-ce încercare de apropiere roșie

sau verde și prefăce granițele, cu deosebire în acest cazan, al Europei centrale, în niște ziduri statornice și impenetrabile. De aceea nu radiograma lui Smirnov, ci noua doctrină dela congresul țărănist indică mai limpede îndepărtarea cunoscuților fruntași de psihologia curentă a mulțimei, în numele căreia pretind că vorbesc. După prima greșală inițială de-a uni într'o singură tabără proletariatul orășenesc, în mare parte străin, cu populația satelor, acest gest proaspăt are aparența unei pipăiri de laboratoriu, pe urma căreia n'ar fi nici o mirare să vedem momente de destrămare și-o puternică criză de conștiință în rânduri. Nu trebuie uitat, că materialul sufletesc nu e așa de elastic ca să se poată jongla cu el, și că exotismul e un articol pe care gustul popular îl refuză de când e lumea.

Să rămănem deci acasă la noi, domnule Mihalache! Și cămașa și teoriile să le țesem la Câmpulung, dacă vrem să le înțeleagă Muscelul. Peste frontieră sufletul țărănesc se deplasează greu și dacă pleacă în străini își plimbă pretutindeni protestarea lui. În ori-ce caz, pentru durerile lui casnice el are rețetele consacrate, de care doctorii localnici trebuie să ție seama. Dacă n'o fac, riscă să se înstrăineze ei înșiși și să predice în pustiu.

Aceste impresii fugitive la simte un român în care țaranul n'a murit niciodată, și care la simpla invocare a tovarășului Smirnov, vă asigură că închizînd ochii a văzut o pădure de căciuli muscălești... Încercați d-voastră viziunea, scormoniți cu ea toate instinctele străvechi și spuneți dacă din internaționala verde nu vi s'a furișat ceva amar în cerul gurii?

OCTAVIAN GOGA

Naționalii la Brăila.

Auzind că Brăila-i lângă baltă și baltă lângă Brăila, melcii partidului național au plecatăra la baltă, adecă la Brăila.

Melcii...

Melci democrației, cu coarne moi ce (după vremi) le scot și le ascund, nu dor, nu înțepă și rămân numai simbol al...

Melcii... progresului!

Brăila trebuie să fie mult scăzută în patriotism, dacă a primit să asiste la o adunare presidată de fostul-ministru, care'n epoca dezastrului ungueresc eră felicitat de Apponyi pentru sentimentele sale patriotice-ungurești.

Temele oratorilor (al căror nume nu ne interesează) au fost:

1. Rolul politic al melcilor în România întregită.

2. Cum din 28 miliarde liberalii fură 14! (Oratorul știe foarte exact?!)

3. Melcii au un program; dovadă: asistența brăileană numeroasă! Programul lor = contrariul programului liberal! (Nu cred!)

4. Chestia pașapoartelor năruie idea de patrie. (Nu cred!)

5. Economia d-lui Vintilă a scăzut numărul vagoanelor; ba chiar „mărfurile se jefuesc din vagoane;” cefereul Brașov—Nețias—Brăila va lega Ardealul cu marea!

6. Guvernul a sărăcit 80% din populație; o vor reîmbogăți oamenii „încercați” ai „democrației cu experiență” (adecă: tachistă; întrucât melcii n'au avut-o încă!)

7. Cu restul de cinste și iubire de neam ce a „mai rămas în țară” partidul chiamă la răsturnarea guvernului.

Cum vedem, o uvertură fără leit-motiv energetic; apoi o tănuire a programului și a modului de realizare a lui; o nebuloasă de critice, nu de ceea ce trebuie să dea orice partid în ajunul alegerilor, adecă: nu de speranțe concret zugrăvite, dovedite posibile, realizabile în cel mai scurt timp cerut de nerăbdarea țerei.

Terminând cu uvertura, *Gazeta Transilvaniei*, (din care extragem), schimbă tiparul, ia o literă maaare, e ca să aratce a vorovit arhimelcul. Aici ne place și nouă, celorce de câtva timp prohodim pe d. șef, fără popă și stihar.

„Ne sunteți dragi...”

În sală se face, imediat, cald, sau căldicel.

„Ați dat ospitalitate fiilor Ardealului”.

Adecă: Mocanilor, săracilor! Toți.. ortodoxi! Dar arhi-melcu democratic pe aceștia-i iubește acum mai ates.

„Recunoștința noastră... să se manifeste în lupta pentru regenerarea țării“.

În ce fel?; nu se aude.

„Partidul... se întemează... pe țărânie; dar... urmărește întremarea și armonisarea tuturor claselor sociale, cari trebuie să triumfe... pe țărâmul economic, politic, cultural și social“.

Deci pe patru țărâmuri vor fi învingătoare toate clasele. Câte clase sunt toate clasele? Șeful nu spune. Cerem cifra ca să o înmulțim cu 4 și să vedem câte învingeri, câte triumfuri vor fi. Cerem cifrat!

„Idei“!

„Principii pentru înălțarea sufletească!“

Deci, la ce? principii, fa ce? Cerem program de viitoare legi concrete, nu abstracții. Dă-mi hrană, îmbracă-mă și demnitatea va veni dela sine, zicea pateticul Schiller. Dă-mi știre despre măsurile concrete, ce le vei lua, nu înălțări și alte concomitente ulterioare.

„Rolul României în acest Orient“.

Nu în altul; în acest Orient!

Dar fasă-ne 'n pace, on. d., și cu rolul acesta în acest Orient! Il știm dela alți dascăli, cari l-au și... realizat. Și nu mai primim făgădueli dela cei ce vin cu pas de melc...

„Statul trebuie să aibă și rolul de protector al populației“.

O, Cațavencule, dacă mai trăești, pleacă urgent la băltă; dacă ai murit, cere Domnului voie să te întorci iarăși pe lume, să ți aperi dreptul de autor asupra frazelor. — tale. Auzi colo, să te plagieze cu nouitatea: Statul protector...

„Stare trupească...“

„Stare sufletească...“

„Tuberculoză...“

„Factor de progres, ordine, civilizație...“

Etc. Etc. Etc.

O, Cațavencule, dacă mai trăești, pleacă etc. etc. (D. repetit până la: statul — protector!)

Acum, foc bengal: *„Partidul național se crede destul de puternic pentru cceasta, căci nu este partid mai bine organizat ca partidul nostru, în care se găsesc grupate cele mai frumoase talente politice“.*

Aaa!

Ce-le mai fru-moa-se ta-len-tye.

Cine garantează? Un talent și mai frumos: archimelcu melcilor!

Eu nu prea iubesc satira; nici n'o scriu; căci nu o pot produce. Dar cetind gazetele, văzând cum cel mai neproductiv partid aruncă n vânt pulbere de idei, nu idei robuste, de care să se sprijinească omul ca de-o cârja sdравă și căutând o expresie pentru impresia că în partid nu se văd semne de îndreptare — am gândit la melcii cu care n tinerete mult m'am ocupat în grădina binicului. Partid, program, idei, cu — melci? Nu cred, nu pot crede, nu voi crede.

G. BOGDAN-DUICĂ

Focuri în vânt: legea teatrelor

Am asistat de mult la serbarea onomasticeii unui copil miraculos. Deabea împlinea 11 ani și cu taburețul deșurubat la maximum, ca să poată ajunge claviatura, descifra la prima vedere Schuman, Schubert sau Mozart, orice, cu o comprehensiune muzicală uimitoare. Când îl cunoscusem, (cu puțin înainte) până să sosească din oraș părinții cu care aveam de vorbit mi-a cântat, acompaniindu-se singur, jumătate din *Manon de Massenet*, punând în pronunțare și în inflexiuni intenții și nuanțe de-o precocitate care inspira teamă și milă în aceeași măsură cu admirația. În haina de catifea neagră în care era îmbrăcat atunci părea și mai palid. Buclele-pletelor blonde atingeau gulerul de dantelă și la fiecare replică din operă, în ochii mari și negri se aprindeau lumini. Pe-un colț al pianului un caet deschis. Cetesc: Rezumat al Teoriei undulației universale de Vasile Conta, aparținând elevului Șerban **, clasa II-a, Liceul Internat, Iași.

Cu prilejul serbătoririi, tatăl copilului, un găgăuț cu șnapeți suri și musteața'n sfârc de pepene, avusese o fantezie barocă. Îl îmbrăcase ca pe-un om mare: escarpini, frac, cravată și mănuși albe. Cu toată distincția infățișării lui părea un „picolo” de restaurant mare. Dar intuiția acestui copil extraordinar îl ajuta să nu apară ridicol în această împrejurare, indicându-i tonul just. Era comic totuși să-l vezi la ușă așteptând musafirii, ajutând (cu câtă vocație!) cucoanelor să-și scoată mantourile, și oferindu-le apoi, cu cea mai neafectată seriozitate brațul, pentru a le conduce în salon. În timpul mesei a fost centrul atențiunii generale. Plin de vervă și de hăz, nu avea cu toate acestea nimic *copildresc* în conversația lui. Pe când oferea cu respectoasă și plină de farmec curtuazie o pară, pe care o curățase, vecinei lui de masă, l'am auzit servind iritat această surprinzătoare replică tăioasă unui unchi care îl zeflemisea:

— Inteligența e experiența tinerilor, după cum experiența e câteodată singura inteligență a bătrânilor, *scumpe domn*.

Iar după primul pahar de „Roederer” junele se ciupise. După invitația cunoștințelor a refuzat să spue vesruri de Alexandri, zicând că sunt *banale*. A recitat în schimb din Eminescu (Luceafărul), Musset

(La nuit d'Octobre), Verlaine (La bonne chanson, aproape în întregime). În timpul acesta, tatăl, înveselit pe-aceiași cale apăru c'un țilindru pe care îl îndesă pe capul copilului, zicându-i: „Șerban, acumă *ia fă pe deputatul*”.

Am fost cu toții martorii unei improvizații oratorice în genul aceloră ce se pot ceti zilnic în „Monitorul Oficial”, cu singura deosebire că era mai puțin parlamentară, prin aceea că apostrofele pornografice lipseau cu desăvârșire.

Nu știu de ce, nu împărtășeam deloc hazul conivilor. Mă gândeam cu melancolie la Senat, Cameră, Academie, Universitate și alte lucruri mari și mai departe la senatori, deputați, academicieni, profesori și alte lucruri mici.

Am mai scris cândva, într'o epistolă adresată domnului ministru al artelor Alexandru Lapedatu, că de la unirea principatelor, politica noastră s'a căznit să instaleze temeinic *conținătorul* pentru un conținut enigmatic, ce urma să vie, în picături. Astfel se lămurește cum am avut amirali *înainte* de-a avea flotă, Academie, *înainte* de-a avea scriitori și savanți în număr prezentabil, Teatru național, *înainte* de-a avea literatură dramatică *națională*, Cameră, Senat, etc.

Prodigiousul copil își terminase discursul.

Cum sta tolănit pe scaun cu țigara'n gură (un capriciul) și cu țilindrul înfipt până'n urechi, ar fi putut de m nune reprezenta alegoric civilizația noastră *întreagă*.

Într'o vreme când diploma de doctor în filologie îți dădea opțiunea între a fi mitropolit primat sau general de brigadă, politica noastră n'a început altfel: fă tu pe deputatul, tu pe senatorul, tu pe directorul general al teatrelor.

Așa a primit Caragiale opera sa coplectă, direct de mânele lui Hübsch.

Căci 50—60 de ani de cultură națională în viața unui popor cât de înzestrat nu pot însemna mai mult decât 11 ani în existența bipedului cuvântător.

* * *

Dar românii (popor eminentemente agricol), se trag din romani (popor eminentemente juridic).

De aceia facem noi doar atâtea legi și scrim român cu *l* din *a* (vezi Maiorescu, Roma, român, român). Nici prin gând nu ne trece să ironizăm cumva (Doamne ferește!), admirabilele predispoziții legislative ale poporului român (cu *l* din *a*).

O simplă observație însă.

Neîntrecuța perspicacitate a vechilor Auriți a remarcat că în-deobște legile bune sunt *provocate* de proaste stări de fapt.

Tinerețea noastră pare a fi trecut ușor peste acest amănunt.

Și ca să luăm un exemplu din istoria dreptului roman, vom aminti că în fațepături, *paterfamilias* avea drepturi nelimitate asupra copiilor, femeii și sclavilor (*patria potestas, manus, potestas dominica*).

Pe-atunci sclavul era *res* = lucru. Laolaltă cu boii și uneltele agricole făcea parte din patrimoniu (*familiapecuniaque*).

Epoca de aur a acestei legislații *barbare* corespunde (curios!) capitolului *patriarhal* al istoriei latine. Atunci când legea nu *oprea* pe stăpân să facă ce vrea cu sclavul lui, raporturile dintre ei erau din cele omenoase, ba se stabilise un fel de înrudire domestică, (terminul exact îmi scap?). Pe măsură însă ce drepturile sclavului se sue spre punctul culminat, când el, încetând de-a fi lucru, devine *persona*, condițiile de viață comună se înăspresc până la cruzime. E drept, că și *naționalitatea* a jucat un mic rol în această poveste. Învingători în războiu, romanii reduc la sclavie captivii de alte neamuri, față de care nu puteau avea aceeași sollicitudine ca pentru *ai lor*. Leguitorul a trebuit să intervie restrictiv. Dar romanii erau neîntrețuți (și asta am moștenit-o cel mai mult) în a eluda legile.

Și așa se face, că legile cele mai perfecte și mai *înaintate* conviețesc armoniic cu cea mai mizerabilă stare de lucruri.

* * *

Nu pentru a etala erudiție am recurs la acest exemplu. El nu e dealtfel de cât o vagă reminiscență din elementarul manual al lui Gaston May, pe care l'am cercetat în treacăt pe când îmi pierdeam vremea învățând dreptul.

Nu l'am menționat decât pentru că prezintă similitudini (și parva licet componere magnis) cu situația care ne interesează.

Jurisconsultii și dramaturgii români s'au adunat să facă o lege a teatrelor. Au și făcut-o. Desigur că sfortarea lor e justificată (parcă-i aud) de situația deplorabilă a teatrelor noastre naționale. Cauza nu poate fi (nu-i așa?) decât legea actuală. Dacă e ceva putred în funcționarea acestor înalte așezăminte, acel ceva e desigur de carton (legea). Înlocuim cartonul cu alt carton (similia similibus curantur).

Ar fi fost totuși oportun ca acești distinși bărbați să și fi amintit că sub regimul *aceleiași* legi, cu acelaș material omenesc și cu mijloace mai reduse, domnul Alexandru Davila ne-a dat ireproșabile spectacole *ilegale*, așa cum n'am mai văzut *după*.

E loc să spunem, prin uimare, că noua lege a teatrelor e un nou foc în aer.

Atâta timp cât directorii și comitetele se vor recruta după aceleași sisteme și din aceiași oameni (și de unde să iei alții? facem și noi ce putem), cu sau fără lege, situația va rămâne aceeaș.

De aceea, în fața acestei mult așteptatei legi, precum și a interviurilor, articolelor de presă și discuțiilor din Parlament cu privire la ea, de mai înainte surădem.

AL. O. TEODOREANU

Creditul industrial

Presa din Capitală anunță, printre știrile financiare de fiecare zi, una care ar putea să intereseze mai de aproape viața economică a românilor din noile provincii. Această împrejurare face să ne ocupăm de ea și noi, stăruind din bună vreme asupra modalităților potrivite, pentru a duce politica românească, sub acest raport, spre alt făgaș mai norocos decât cel de până acuma. Deocamdată, ideea este numai în fașe, realizarea ei amânându-se pentru o dată pe care nu o putem prevedea. Dar după multele noastre orbecări, uneori trebuie să ne bucurăm mai mult de idei decât de fapte; căci dela o idee, înainte de punerea ei în aplicare, tot mai putem aștepta un bine, pe câtă vreme fapta ne pune în situații iremediabil pierdute. Iată care este proiectul asupra căruia credem necesar să ne oprim cu comentariile noastre.

„Societatea națională de Credit industrial“, după un an și jumătate de existență, s'a îndurat în sfârșit să ia mult așteptata inițiativă de a știriți, prin organele Băncii Naționale și ale corporațiilor de meseriași din țară, situația actuală a micii noastre industrii. Cum poartă societatea poartă titlul de „național“, trecut și în ceea ei de organizare, ne închipuim, că în ancheta întreprinsă se va interesa în primul rând de situația micii industrii românești; aceasta ar trebui să se facă și din motivul, că pe acest teren elementul românesc este mai bine reprezentat, cu deosebire în Transilvania, unde mica industrie și meseriașii constituie singura arteră, îngustă deocamdată, dar reală, prin care se face o comunicație efectivă între elementul românesc rural și acela orășenesc. În afară de această strâmtă potecută, deocamdată nu există alt mijloc de atracție și de consolidare a vieții noastre urbane.

Ideia care se lansează acum, cu modestul corolar de pregătiri, este numai o dibuire pe întunec. Deocamdată nu avem nicio garanție, că aștunea întreprinsă va nimeri drumul adevărat. Unele indicii parcă ne-ar inspira încă de pe acuma legitima îngrijorare, că și această promițătoare inițiativă se va risipi în largul drumurilor de țară capitaliste, care se îmbie, recunoaștem, spre folosul puținoilor fericiți. posesori ai marelui capital și în dauna elementului românesc.

Cel dintâi indiciu ni-l ofere însăş felul organizării amintitei instituţiuni naţionale. Din legea de organizare votată în lunie 1923, cum şi din statutele ei, nu reiese importanţa ce ar trebui să se dea micii noastre industrii. Ea este înglobată în termenii generali de „încurajare a industriei sub toate raporturile“, iar specificând ramurile ei de activitate viitoare, mica industrie ocupă locul cel din urmă. Dar, omiterea determinării prin cuvinte a scopului societăţii, la urma urmelor nu împoartă, dacă faptele ei ar fi precise. Omisiunea însă pare a se manifesta şi în această direcţiune. Din capitalul de două sute milioane, întemeietorii societăţii nu au crezut necesar să afecteze pentru încurajarea micii industrii decât un fond special de patru milioane lei. Acest fond, desigur, se va alimenta treptat-treptat, dar ce vor face până atunci meseriaşii români, la această înţebare nu găsim nici un răspuns. Scepticismul nostru câştigă justificare şi mai departe. În consiliul „Societăţii naţionale de Credit industrial“, la a cărei fondare statul a participat cu 20%, iar Banca Naţională cu 30% din capital, Transilvania este reprezentată prin marele fabricant de textile dela Timişoara, care cel mult în sens sionist poate fi considerat naţional. Înşfârşit, a trebuit să treacă un an şi jumătate dela înfiinţarea acestei instituţiuni, pentruca ideia salvatoare pentru elementul românesc din noile provincii abia să răsără în concepţia celor puşi în fruntea ei. Prin urmare, de o încurajare grabnică a micii industrii nu poate fi încă vorba, iar de aceea specific românească, poate niciodată. Rezerva noastră atât de categorică faţă de această instituţiune se impune şi din experienţe mai vechi, făcute în contactul cu cei cari au cuvânt precumpănitor în conducerea ei. Revenind la modul de organizare a societăţii, trebuie să accentuăm, că aceasta s'a făcut cu aprobarea ministerului de finanţe şi a aceluia al industriei, autorităţi de ale căror acte duşmănoase elementul românesc se izbeşte la toate cotiturile manifestărilor sale. Fireşte, nu intenţionăm să tragem la îndoială sentimentele de buni români ale titularilor din fruntea acelor ministere. Dar trebuie să reţinem şi să atribuim toată importanţa ce se desprinde din faptul, că pornind la emanciparea sub raport economic a Ardealului, intrarea se face la braţ cu fabricantul de şufe dela Timişoara. Aceasta ne dovedeşte, că reprezentanţii departamentelor respect ve întâi sunt *capitalişti* şi pe urmă *români*. Această concepţie îi călăuzeşte până şi în actele lor de guvernământ. Numai așa ne putem explica incetineala cu care adevărurile elementare şi strigătele desnădăjduite ale noilor provincii pot găsi, foarte rar de altfel, ecou în inima lor parcă împietrită. Nu e nici o mirare deci, dacă teama noastră o transpunem şi în pragul noiei instituţiuni economice, unde din capul locului va domina ideia capitalişta. Ea se justifică perfect prin actele de guvernământ de până acuma.

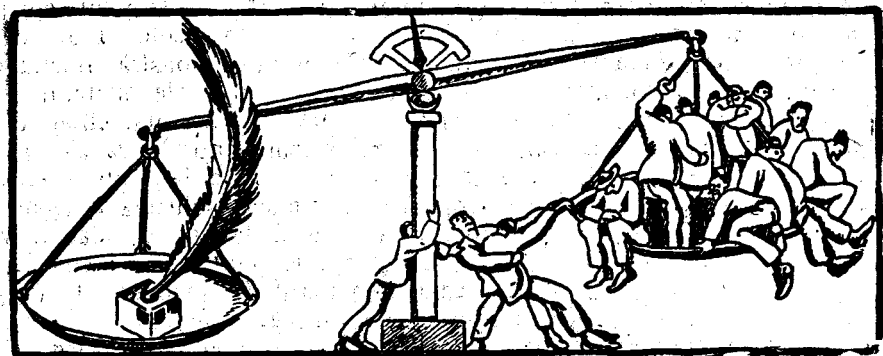
Mai anii trecuţi, în oraşele noastre din Transilvania s'a ivit o foarte bună şi frumoasă idee, aceea de a organiza şi a concentra tocmal pe micli meseriaşi români, urmărind prin aceasta un dublu scop: unul economic, prin ridicarea lor materială, şi altul naţional, sporind pe această cale numărul românilor la oraşe. Ideia a fost îmbră-

șisită cu o caldă înțelegere de opinia publică; Principalul sprjin la care se contase pornea, firește, tocmai de acolo unde erau depuse toate mijloacele de realizare. Cu mintea noastră lipsită de dedesupturi, ne închipuiam că supremele organe ale statului vor privi această mișcare ca un concurs binevenit, așteptat chiar. S'au găsit în Ardeal oameni cari, din pur entusiasm pentru o cauză românească, au întocmit tablouri despre trebuințele industriale ale diferitelor ministere, cari se puteau acoperi prin munca exclusivă a elementului românesc. Regretăm, că momentan aceste date nu ne stau la îndemână, căci ar fi foarte necesar ca și opinia publică să le cunoască. Nu mărginim să amintim, că numai ministerul de războiu cheltuește cam un miliard anual pentru echipamentul trupelor, sumă care se varsă în punga marilor industriști străini din țară. Din acest miliard s'au cerut pe seama elementului românesc comenzi numai în valoare de șaiseci milioane; și ce credeți că s'a întâmplat?... Ministerul a refuzat, încredințând executarea lucrărilor exclusiv marelui industriștrii, care e străin. La fel a procedat ministerul de industrie și cel de comunicații. Reprezentanții cojoșcarilor din Ardeal, de pildă, nu au putut cu nici un fel de argumente să convingă pe guvernanții noștri, că nimenea nu este mai chemat să furnizeze cojoșace pe seama căilor ferate ca noi, românii. Din aceste experiențe făcute, lumea românească din Ardeal a trebuit să tragă concluzia definitivă, că reprezentanții autorizați ai statului se lasă conduși de principii pur capitaliste chiar și în domeniul unde fără nici o discuție ar trebui să primeze sentimentul și interesul general românesc. Cu atât mai mult ne vom izbi, deci, de această concepție pe terenul economic, unde lucrurile se inversează.

Și, Doamne, cu puțină inimă românească ce ușor s'ar putea face lucruri bune în acest Ardeal înstrăinat și sărăcit! Dacă din miliardele cari se dau din bugetul statului marelui industriștrii străine, numai $\frac{1}{10}$ parte s'ar canaliza înspre elementul românesc, emanciparea noastră economică ar fi nu numai un *pium desiderium* ci o realitate în decurs de abia câțiva ani. Cele 150 de bănci românești din Ardeal, cari își întind rețeaua lor până în cele mai ascunse urghiuri ale lui, suntem siguri că ar primi bucuros și s'ar achita în mod cinstit de rolul de intermediar între „Creditul Industrial” și meseriașii români de pretutindeni. Ar fi cea mai scurtă și cea mai efecace cale de a ridica din oarba lui lipsă economică elementul românesc din Ardeal.

Dar, parcă de pe acuma prevedem, că recenta mișcare a „Creditului Industrial”, din motivele arătate nu se va opri la această firească cale, nici în ce privește concepția, nici mijloacele. Intreaga afacere se va mărgini la o descentralizare a marelui capital și organele străine de nevoile noastre, cu care este înrudit fie prin interesare financiară, fie prin rentabilitate de exploatare, având din greu și concursul statului.

P. NEMOIANU

Ofensiva culturală din Basarabia

... Toamna, rumenind sâniii livezilor, își pregătește culcuș trupului ostolat de brumă și ruginit de soare, acoperind pământul c'o saltea pătată de sânge. Pe văzduhul pudrat cu cenușe apasă cdihna firii. Natura își pregătește repaosul . . .

Pe dealurile cu podgorii, viile și-au săpat mormântul, părând, de departe, cimitire în care credincioșii istcviși de rugă, coviltiresc spineri goale, rănite. Pe deasupra ciorile samână pustiul . . .

Nistrul, în lungul Basărabiei, își adună inelele vertebrelor de argint, sub spinarea solzoasă pe care femeile parcă au acoperit-o cu cîngătorile lcr de metal. Se pregătește și el pentru carapăcea gheței...

În această toamnă pe sfârșite, intelectualitatea Basarabiei s'a cutremurat. Un suflu de primenire, o atmosferă de viață nouă, o imprimăvărare s'a abătut asupra pașnicului popor de moldoveni. Acest contract cu anotimpul l'a prilejuit guvernul de astăzi, născut parcă dintr'odată, ca Phoenix, din cenușa celor trei ani de guvernare plină de păcate.

După tulburările dela sud, după fraudele descoperite mai în toate județele, după seria nesfârșită de ccmp'oturi, cu import de proaspeți cetățeni și juisori politici, domnii dela București s'au convins că-i ceva „putred” în ținutul domnului Incuț.

În trei ani, ochii guvernanților noștri n'au putut răzbi păinjeniușul opac pe care ministrul delegat îl hotărnicise cu prudență deasupra Prutului. Trei ani, domnul Brătianu a privit peste Prut dela

distanță și prin ochelarii americani ai colegului său Mirajul depărtării îl fascina, și'n liniștea dela Florica, premierul, deseori s'a căznit să contureze imensul progres, sub toate raporturile, de care se bucură nouile finuturi.

Și cu toate aceste mulțumiri oficiale, din zi în zi, în ziare și reviste se'nmulțiau constatări și dovezi, cu totul deosebite celor ce pricinuiau siesta guvernului.

Lăsăm la o parte egorul politic, de unde n'am putea culege de altfel de cât neghină, și ne statornicim în cadrul articolului. După trei ani de administrație liberală, săvârșită așa cum fiește care cititor o știe, împrejurările recente au ghiontit guvernul să ia, z'ce-se, măsuri noi în Basarabia. După un colind al subsecretarilor, cu primiri fastuoase, recepții și banchete, cu încercări, mai ales, de împăcarea unor dizidenți, cu rapoarte obținute dela subalterni politici, s'a tors convingerea unei îndreptări. Și pentru întâia oară potențații zilei s'au gândit că'n angrenajul administrativ lipsește o rotiță de oarecare mică însemnătate: rotița culturii. Așa s'a născut, la președenția Consiliului, ideea unei „*ofensive culturale în Basarabia*” (Ardealul și Bucovina n'au nevoie de-o asemenea încărcătură...) Ministerul dioscur al internelor și cel al școalelor, prin titularii lui, a fost însărcinat cu elaborarea programului, a ordinii culturale, a *ofensivei* cum au botezat-o, dintr'o vădită pricepere războinică, d. ministru Anghelescu și d. subministru Tătărescu.

Spuneam, că anunțarea acestei ofensive a produs mare bucurie printre intelectualii de-aici. Cum nu se cunoștea programul, fiecare avea dreptul să-l pue în imaginară aplicare pe-al său. De altfel pentru guvern planul era ușor de conceput. Se putea aplica cel din 1918 și 1919, când propogandiști destoinici, aleși dintre moldovenii cunoscători ai graiului și scriitori care nu-și preocupăeau entuziasmul, contribuiseră, cu folos vădit, la redeşeptarea națională și culturală. Și dintre proagandiștii de-atunci trăesc încă mulți în Basarabia, asimilând și mai mult, cu vremea scursă, viața norodului de aici, — deci și mai la locul lor unei adevărate mișcări culturale.

În ce se rezumă întreaga *ofensivă culturală* de astăzi? Întâi d. subsecretar de stat Tătărescu (care aud că face literatură bună) ne-a trimis un număr de ofițeri de jandarmi, cu diurne grase, ne-a mărit numărul jandarmilor și ne-a înzestrat cu subprefecți, fiecare cu 9000 lei în plus pe lună. Îi mulțămim pentru măsurile de pază ce le ia, dar nu-i rușinos c'a vârat pe acești exponenți în capitolul ofensivei culturale? După priceperea noastră, jandarmii și subprefecții sunt în așa legătură cu cultura, cât suntem noi, dela această revistă, cu tehnica militară sau cu regulamentele jandarmeriei. Avem să vedem pe caporalul Bostan, Hara lamb amestecându-se la școlile complimentare, la cursurile de adulți, la serbările teatrale, la activitatea extra școlară, că doar face parte din armata *ofensivei culturale*!

Acum să vorbim despre amestecul dlui ministru al instrucțiunii. A trimis un inspector general al învățământului, pe d. Holban, deputat, care, din întâmplare, s'a nimerit să fie membru în partidul liberal. Domnul

Holban fiind din Huși, cu întâile patrule ale ofensivei a început să trimită revizori școlari noi, unul chiar din urbea domniei sale, cari, desigur tot din întâmplare, sunt în regimentul aceluiaș partid.

Domnul ministru a mai hotărât înființarea *căminurilor culturale*. Pentru acest scop s'a numit un inspector general — s'a avansat inspector general d. D. Sachelarescu, vechi liberal. Ce curioasă coincidență! În sfârșit, pentru fiecare județ s'a numit câte un inspector al activității extrașcolare, cari și ei sunt de nuanța celor de mai sus. Un rău voitor ar putea spune că în loc de ofensivă culturală, guvernul a pornit o adevărată ofensivă liberală, cu soldați de import în lipsa indigenilor. S'a întâmplat ca unul din inspectorii noii categorii să fie chiar din „fieful” dlui ministru, dela Buzău !.

Cum sunt unul care mă entuziasmez ușor, am urmărit începuturile ofensivei. O comună a primit *ordin* c'adouazi să fie oamenii adunați, că vin domnii inspectori. De nimic nu are groază populațiunea Basarabiei ca de inspectori, și mai ales când află că sunt „*ghenerali*”. Învățătorul a primit ordin, prin telefon, să pue la dispoziție sălile școlii, însă cum învățătorul era un om al datoriei, a refuzat să evacueze elevii fără un *ordin scris*. Primul atac: conflict între inspectori și bietul învățător. În sfârșit, în fața școlii s'au adunat câțiva țărani, luați cu sila de primari dela arat. Și autoritățile comunale în păr, gata să aplaude și să strige ura. Am ascultat câteva cuvinte și am notat imediat începutul discursului unuia din inspectori. îl redau fără nici un adaus :

Frați basarabeni, v'am invitat aici ca să vă spunem că guvernul, în marea lui sollicitudine pentru dv. a dispus începerea unei ofensive culturale pentru ridicarea dv. morală și intelectuală...

Pe făgașul acesta două ore și-a ridicat și coborât vocea d. inspector, cu intonații actoricești, accelerări și tăgăneli în glas, apoi ascultătorii au început se aplaude și se strige ura. Greutatea a fost când a trebuit să răspundă și un țaran. Învățătorul a ales pe-un fost primar, știutor de carte și cel mai hătru din sat.

— Ai auzit ce-am vorbit acușica? îl întreabă, în munteneasca lui repede, d. inspector. Toader Humă gândește puțin până răspunde: „Am auzit, cum să nu aud?”

— Acușica te rugăm să răspunzi d-tale în numele ascultătorilor.

Toader Humă se scarpină în groapa de după ceafă și tace, tace..

— Dumneatale auziși ce-am vorbit eu doară...

Iar se scarpină după ceafă Toader Humă, înainte de-a răspunde:

„Apui, domnule inspector, am auzit da' să nu bănuieți, că vă spun cinstit: n'am priceput nimica...”

Alt conflict: între țărani și inspectorii cari nu știu vorbi să fie înțeleși. Căci în Basarabia trebuiau trimiși numai *moldoveni* a căror vorbă e bine înțeleasă, dacă d. ministru n'a binevoit a însărcina dintre acei cari trăesc aici.

Aceasta a fost partea tragică a ofensivei; sfârșitul a fost un răs de

comédie bufă: Cum inspectorii *ofensivei culturale* nu s'au priceput se însărcineze pe cineva cu pregătirea mesei, s'au pomenit pela orele 3 flămânzi, — și ău avut dreptate țaranii să rădă văzându-i mâncând harbuț murăți și pâne...

S'au pus la dispoziție milioane pentru ofensiva culturală, care se face așa precum se face. Se va folosi încă o serie de politiciani și la urmă vor avea de lucru poate și par. h. etele. In ofensiva aceasta nu intră o publicație românească: pentru popor, pentru tineret, pentru frageda minte a copiilor. Dimpotrivă, după o suspendare cu tâlc a ziarelor rusești, reparația lor a mai născut unul, iar noul născut, boțezat în lordanul liberal, sugă din fondul gras al ofensivei culturale.

Strădania despre care scriem ne-a umplut de mâhnire. Peste nădejtile noastre toamna amărăciunii și-a scuturat plumbul. Ultimele licăriri ale entuziasmului nostru s'au stins ca într'un țintirim candelă cu unt de lemnul pe drojdii. Se dovedește, temeinic, că ne guvernează nepriceperea, ne îndrumă reaua voință și ne desăvârșește nepăsarea. Are dreptate d. Vintilă Brătianu când se opune a da bani pentru cultură!... Căci de pe urmă *ofensivei culturale* din Basarabia se vor culege roade câte a cules din cuvântarea inspectorului, înțeleptul moldovan Toader Humă...

Soroca.

D. IOV

Trec Bulgari la Gostinu...

Noaptea era așa de întunecoasă, că la tot pasul ți se părea că te cufunzi în iad... Piciorul nu mai avea siguranța că pășește pe pământ, cu atât mai mult cu cât, din cauza ploii, mocirla era de-o șchioapă... Și ploua, ploua, nesfârșit... La răstimpuri, sufla un vânt năpraznic dinspre Dunăre... Toată ziua buhăiseră tunurile: și ale noastre și ale lor, acolo, la Fîmînda speranțelor noastre... Două zile de ofensivă fulgerătoare se înecau, dezastros, într'o retragere cu atât mai dureroasă, cu cât mai nimeni — mare și mic — n'o pricepea... Se întrebau oamenii: de ce ne retrage, domnule, când mergeam așa de bine!...“ Și nimeni nu putea da vreun răspuns... Furia, amestecată cu amărăciune, isbucnea în injurături și blesteme, — sbierate cu tot atât de mare vrăjmășie, pe cât de vrăjmașe era ploaia care întovărășea, încăpăținat, retragerea noastră... Inotau oamenii prin noroi, ca vitele... Nu se mai uita nimeni unde calcă, iar noroiul se arăta peste tot: pe haină, cisme, pe mâini, pe obraz... Iar, de dinapoi, ne urmăreau tunurile de pe monitoare și ghiulelele aeroplanelor, care se coborau cât mai jos, ca să ne omore cât mai sigur... Și noaptea — cea de pe urmă a retragerii — căzu tristă, plină de desnădejdi... Băgați în șanțurile năruite de pe malul Dunărei, soldații stăteau încremeniți de umezeală și prostiți de retragere... Sub sălcii, grămădiți unul în altul, soldații din companiile de rezervă stăteau trezi și fumau, iar ploaia bătea în ei ca în niște câini rătăciți, care nu au unde se adăposti... La fiecare minută, monitoarele buhăiau, — și 'n scurt, frunzarul în vreun loc, mai apropiat sau mai depărtat, fășăa sinistru, smuls de bombe care, așa, în întunec, stingea, la întâmplare, câteva vieți de om... Tunurile noastre grele trimiteau, drept răspuns bombelor rătăcite spre satele bulgărești arse cu câteva zile mai înainte... Podul nostru fusese rupt în câteva locuri de minele plutitoare lăsate pe apă, de monitoarele austriece, care, ca niște bondari enormi de oțel, stăteau tulpilate în apropiere și trăgeau în noi, în pod, — peste tot...

Noaptea se adâncea grozavă... Intunec, ploae, foșnete de iad, — amărăciune... La un ceas greu din noapte, ședeam într'o colibă de papură, denumită, cred, în bătăe de joc: „Pichetul Flămânda“... fiindcă avea două lavițe și un telefon...

Căzusem îndurerat pe una din lavițe și-mi simțeam gândul vagabond și amărât... Parcă nu mai eram eu... Cineva, străin, părea că-mi spunea în ureche, vorbe aspre de imputare grea, de ocări nemeritate, — iar eu, ca un crucificat, stăteam de lemn, undeva, pierdut într'o dumbravă de sălcii, căzut pe-o laviță dintr'o colibă prin care ploaia își scurgea șuvoiul ei de apă rece, — și tăceam, numai recunoscându-mă... Tresăream când bîteau tunurile și pe urmă mă confundam din nou în șuruitul monoton și îndărătnic al ploii... La un răstimp, auzii glasuri învălmășite prin ropotul ploii... De pe malul bulgăresc trecuse grosul trupelor noastre, dar știam că unele frânturi de oameni și vite rănăseseră dincolo, având între noi și ei un pod rupt în câteva locuri... S'rgăte desnădăjuite veneau dintr'acolo... Părea că se aude: „nu ne lăsați, nu ne lăsa-a-a ții!“ Imi ziceam că poate numai închipuirea mă înșelă... Dar iar, din nou, glasurile dureroase se auzeau... și tunurile iarăși acopereau svoana de glasuri... Sculat în cot, ascultam, cu genele tremurate de-o furie care părea că se ivește din adâncul neștiut al ființei mele... Cum? Este oare cu puțință să-i lăsăm acolo?!... Imi apărea atunci în închipuire trupul enorm al apelor dunărene... Și cine să plece, pe asemenea noapte de catran, să-i scape?!... Iar mâine va fi prea târziu: Bulgării aveau să-i măcelărească pe îndelete...

Epi în ușa colibei: afară, noian de ape și noroae clisoase, care pocneau ca pistoalele când îți trăgeai piciorul din ele... Făcui cât va pași, — ploaia mă isbi în obraz... Sub o salcie din preajmă, foșneau soldații, iar punctele roșii, de foc, ale țigărilor, păreau licurici pierduți prin văzduh... Chem pe-un canarad:

— „Voi auz ții glasurile acelea?...”

— „Da, le auz m...”

— „Și nu-i nimeni pe aici, — vre-o barcă, vreun marinar?....”

— „Ba sunt...”

— „S'a dus careva, să-i scape?...”

— „Cearcă niște marinari....”

— „Ei și?...”

— „Bat avan tunurile istea, și.. ții-i teamă....”

Tăcui. Soldatul — umbra din fața mea — rosti:

— „Domnule locotenent, îi amar de ei...”

Făcui mai departe... Nu știam ce să fac... Plecai spre tranșeele de pe malul Dunării... Nu vedeam nimic... Singurul punct viu era slaba licărire a luminărei mele, din „Pichet“... Nu cugetam nimic, — nici nu mai puteam...

Deodată simții că alunec, fără puțință de oprire... Mă prăbușii cu mâinele înainte, într'o groapă... Mi se păru că mor, dar, în suflet, nu mai aveam nici o părere de rău... Veniră apoi soldații și mă scoaseră din groapă, aducându-mă, fără nat, în colibă... Căzui pe laviță, ca un

lucru neînsuflăit... Lumânarea se trecu, stingându-se... Și-așa, rămăse în întunec de moarte, sub salcie, undeva... Tunurile îmi sguđuiau, din vreme în vreme, creerul îndurat... Și nu știu: adormii sau halucinam treaz fiind, — dar, deodată, în închipuirea mea arsă de îndurerări profunde și de doruri amăg te, avui împede, viziunea *patriei*... Vedeam pământul țării mele, și-l cuprindeam tot cu privirea... Munții, dealurile, șesurile, apele întinse... Colo, satele împrăștiate peste tot, — dincolo, Dunărea și Marea... O poiană mare, plină de lumină și de verdeați, pe care o simți, fără să știi cum, a ta, dulce-a ta... Adormeam, gândind la asta, — sau poate visam... Veniră apoi convoaiele amintirilor: întreg trecutul, viața pe trecută pe acest pământ, — eșită, mistuită și înghițită de el, marele creator: pământul... Și marele robitor, — și marele tiran e pământul din care eșim, care-i unul, numai unul... Într-o horă fantastică, toate se învălmașeau haotic...

Deodată, — un sgomot scurt, tremurat și aspru, risipi visul... Telefonull.. Sării în sus, nemai știind pe ce lume mă aflu.. Înțunerecul nestrăbătut mă ținea înfășurat de toate părțile... Telefonul sună a doua oară: abia atunci, gândul că suntem în război pătrunse în ceața din minte.. Băjbăind, apuca receptorul.. Un glas aspru răcnea undeva:

— Allo!.. *Bichetul* Flămânda... Allo!.. Răspunsei:

— „Aici pichetul Flămânda...

Glasul se auzea disperat:

— „Dă-mi repede corpul V de armată...

— „Nu pot să ți-l dau... Spune mie și eu transmit...

— „Nu se poate... E ceva *secret*...

— „Spune și nu te mai prosti...

— „Cine-i acolo?..

Îmi spusei gradul... Glasul, sugrumat ca de groază răspunse:

— „Aici postul Gostinu... Dați-mi corpul de armată“...

— „Omule, spune ce ai de spus...

Omul tăcu... Afară tunurile începură iar canonada...

— „Ci spune odată!..

— „Domnule locotenent, domnule...

— „Lasă, și spune odată...

Soldatul găfăia la telefon, îi auzeam respirarea grea...

— „Ce este, camarade?..

— „Hm!.. Hm!..

Mă cuprinse un fior, ca de moarte...

— „Ce este? Spune!..

Glasul, îngrozit, spuse:

— „Comunicați corpului...

— „Spune!..

— „... Trec bulgarii la Gostinu...

— „Cum? Cine?...“

Soldatul porni:

— „Iacă, îi văd, trec cu bărcile...

— „Cine, nenorocitul?!..

— „Bulgarii; domnule locotenent, bulgarii...

Amețit, ca de-o lovitură de măciucă în moalele capului, făcui,
un descreerat:

— „Nu se poate, *asta* nu se poate!..

Glasul răspunse:

— „Pe crucea mea, domnule locotenent, trec Bulgării, la Gostin...

— „Ești un dobitoc!..“ și căzui greu pe laviță.. Țineam receptorul la ureche, auzeam glasul soldatului, dar nu mai puteam prinde înțelesul vorbelor... O durere pierdută peste tot trupul, ca un cărcel de epilepsie, mă cutremură adânc...

Șopteam atât: „nu se poate, — *asta* nu se poate...“ dar nici rostul acestor vorbe nu-l mai puteam prinde... Se făcuse și în suflet o noapte desăvârșită...

Soldatul răcnea mereu la telefon, cerând deslușiri ce se facă, — afară ploaia bătea necurmat în păpușa colibei, vântul se isbea furios de sălcii, tunurile buhăiau zadarnic... Iar eu, cazut pe laviță, cu mădularele îndurerate, nu cugetam la nimic...

O clipă, viziunea de adiniearea trecu fără s'o pot opri prin fața minții ostenite, — și atât simții, o arsură pe obraz: curge-u, se vede, lacrimile în neștire, — dar nici înțelesul lor nu-l mai puteam prinde...

Plângea, de sigur, patria din mine...

A doua zi, am plecat de pe acele locuri, și ne-am dus spre munți, pe unde dușmanul intrase...

Pe urmă, a fost războiul, cum știm...

Dar ori de câteori îmi trec prin minte vorbele d sperate ale soldatului din noaptea aceea drăcească: „Trec bulgării, la Gostinu...“ nu știu de ce am închipuire o femeie frumoasă, albă, și cuminte spre care se întinde o mână păroasă de sălbatec...

AL. LASCAROV MOLDOVANU

Sovietominciuna

Romanțele spun că totul în viață e minciună. Puțina rațiune pe care o are omul îl asigură că un lucru — mai presus de toate — nu este totuși minciună în viață, și anume: *limita* minciunii. Minciuna în filozofie poate să ajungă până la iluzionismul lui Berxeley: dar o înțepătură de ac îți spune că există o realitate: durerea ta și existența ta în rînsa. Astfel iluzionismul ilimitat se limitează printr'o senzație. Și ori unde a pătruns: în artă, în știință, în religie, în politică — pretutindeni răspândind neguri și creând întuneric, minciuna e predestinată să fie limitată în clipa chiar în care ea răstoarnă baza unui adevăr sau voalează fața unei slujenii. E adevărat însă, că omul nu poate trăi fără minciuna sa cotidiană, după cum nu poate exista fără pâine; și dacă totuși îl susține ceva în viață — conștient sau nu — e arume sentimentul neînvinsei limitări a minciunii. Politica e domeniul ei. Limitată sau nu — minciuna în politică este suflul din care trăește politica, este lumina din care își capătă strălucirea, e voluptatea din care se îngrășe — și dacă politica n'ar fi meșteșugul de a face rău, și scopul ei de-a intensifica acest rău, minciuna, fără concurență, ar rămâne punctul ce încordează până la mormânt energia suflătoare a politicianului în neglorioasa și jalnica lui existență pe pământ. Pentru că dacă în toate domeniile minciuna se poate justifica printr'un mic element etic ce-l conține și-l cere în relativitatea legănătoare a vieții, în politică acest element neexistând, ea devine o urgie pentru omenire și istoria ei.

Cea mai neașteptată și noua specie de minciună e fără îndoială *sovietominciuna*. Pentru că dacă minciuna cealaltă, pur și simplu ome-nească, tinde înapoi, spre reducere, spre limitare, deschizând perspectiva unui nobil și creator optimism pentru suflet și rațiune, sovietominciuna se încordează înainte în larg, în sus și în jos, pătrunde conținutul vieții, îl transformă, îl stînge, îl elimină și devine ea în-

săși conținut. Dintr'o construcție intelectuală ea se preface în realitate pipăibilă, și tinde spre limitarea pe care o au abstracții le îndrăznețe. Sovietominciuna în filozofie e divinitatea materiei, în sociologie materialitatea divinității, în matematică e $2 \times 2 = 5$, în chimie e amarăciunea glucozei și în artă desăvârșirea broaștei răioase. Sovietominciuna în politică e forța desnădăjduitoare, care te aruncă în leșin și în pierderea minții. Vezi o țară în care sclipește sloiul de gheață, și îți se spune că e căldura coastelor de azur; în casa omului, infiptă în pereți, arde slab și neîndrăzneț o așchie de lemn drept lumânare; și se strigă de electroficație; omul scarmână pământul cu plugul de lemn; citești însă acolo despre industrializarea agriculturii; trenurile distruse; fabricile încremenite de spaimă, nu se învârte o roată nicăiri — dar toată lumea e încredințată că se începe mașinizarea producției. Ger, și îți se spune că asudă lucrătorul de căldură; foame și foamete — și în spaima care te cuprinde și de care te deșteaptă ghiorcăitul de mațe, vin să te liniștească: sistemul de repartizare a bunurilor — care sunt întotdeauna și pretutindeni imagine — e infailibil. Exploatarea comunistă e o bațocură de fie care zi și de fiecare clipă; banda se numește în schimb avangarda proletariatului. S'a înfăptuit în Federația sovietică cea mai mare apăsare asupra celei mai neorganizate clase — proletariatul; dar acest sistem de apăsare se numește dictatura proletariatului; din cloaca vieții, ca niște gasteropode, s'a tras în sus vermina neamului omenesc; sovietominciuna însă îți-o prezintă ca pionierul timpurilor visate; imensa împărăție, unde lumea turbă de belșug și ieftinătate, s'a prefăcut într'o moșie a lui Apfelbaum; sovietominciuna încredințează însă, că Federația comunistă e a lucrătorilor și țăranilor; o armată, care în istoria națiunii sale și-a avut un rost, și n'a știut multă rușine, — învălită astăzi în cărpe roșii duce slava, înăuntru, a aventurierului Bronștein: numai sovietominciuna spune că această armată apără „cuceririle revoluției și prima republică a muncitorilor și a țăranilor”. În loc de împărați: comisari ovrei, — sovietominciuna îi ridică profeți. În loc de viață, spaimă și convulsie, — sovietominciuna vorbește de „raiu pe pământ”.

Intradevăr, cine va putea descrie și epuza sovietominciun? Următorul pasaj din *Pravda*, deabia dacă exprimă o idee infinit de mică din infernul care e acolo, și căruia i se zice paradis comunist. Scrie un lucrător, colaborator al *Pravdei*.

„Mă dusei în bulevardul Florilor, noaptea târziu, sau mai de grabă foarte de dimineață, când se luminează. Mă întorceam de la tipografie. Apucați pe înfundătura care urcă spre dealul Stretenca, eșii pe piața Trulnăi și pe un morman de cărămizi văzui o femeeculcată.

Imi încetenii pașii. Mă oprii.

— Ce stai, roști femeia, cu o voce plăcută, cu intonație aproape de copil.

— Ce stai? Vrei?

Din dosul unui zid pe jumătate surpat, se ridică un tătar, deșteptat probabil de mine.

— Nu te teme, e curată. Cere numai zece.

— Cum zece?

— Foarte simplu, zece milioane.

Mă apropiai de ea împreună cu tătarul. Era o poloneză. Era paralizată. Nopti întregi, de o lună și jumătate, doarme în locul acesta aici se vinde, iar ziua se strecoară târându-se într'un șopron vecin, neocupat de nimic.

Zece milioane! Gândiți-vă ce groaznic lucru: Zece milioane! Dar cu acești bani nu poți cumpăra nici măcar o cutie cu chibrituri. Și pentru asta se vinde un om. (Scena se petrecea înainte de reforma financiară, care schimbând numele banilor, n'a schimbat realitatea de dezastru).

Pornii mai departe cu tătarul. Venise la Moscova să câștige ceva și pentru ca să facă economii, doarme noaptea aici pe marmarul de cărămizi. Cunoaște bine bulevardul Florilor.

După câți-va pași întâlnim o fetiță, stând pe o bancă de piatră. O față modestă, brună, de copilă. O față cu totul de copil: are vre-o cinci-spre-zece ani, nu mai mult. E îmbrăcată într'o manta soldățească, zdrențuită și murdară. Afară de această manta, nu are nimic pe ea...

Buzele îi sunt vinete. Ca și cum cineva i le-ar fi încondeiat cu creion violet. Tremură. Măinile îi sunt vârâte în mâneci și stă ghemuită. E frig. Vrea să se încălzească.

— Las'o dracului! bombănește tătarul. Are s fon! (sifilis).

— Stai...

Mă apropiai de fetiță. Tătarul se târî și el, anevoios, după mine. Fetița se trase la o parte făcându mi loc ca să șed. Vorbirăm ceva. Parcă știu eu ce am vorbit?

— O să-mi iasă răni, — mă înăbuș de-mi vine să mor. Tot o să crăp de foame: nu m'o lua atunci nimeni. Acum mi-e groază să mor. Dar aș vrea să mai trăesc.

În noaptea aceea nu mă mai dusei acasă și până dimineața umblai prin bulevard și prin fundăturile alăturate.

Câte am întâlnit de astea!

Se apropie de mine o copilă, vânzătoare de țigări. N'are mai mult de 10 ani. Mă pofți și ea.

— Hai mergem!

Vorbii după aceea cu o femeie împestruiată, urâtă, cu burta nefiresc de mare. E însărcinată, are încă doi copii, și ca să-i hrănească vine aici.

— Câștig bine. Însărcinatele plac — îmi spuse ea.

Într'o companie de șoferi sau de comercianți — nu știu bine ce erau — zăresc o femeie: „împărăteasa bulevardului Florilor, zisă Lenuța înc'odată! Vorblau gălăgios și trânteau injurături. După aceea auzii un țipăt tăios de femeie. O namilă de flăcău, în tunică de piele, frământa pe Lenuța la pământ și din toate puterile o izbîia cu picioarele.

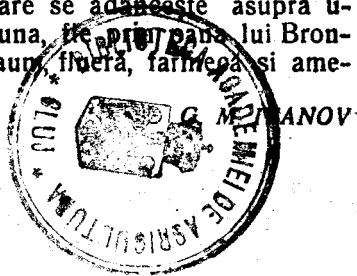
— O bate Se vede că-i dă puține milioane — îmi explica scurt tătarul“.

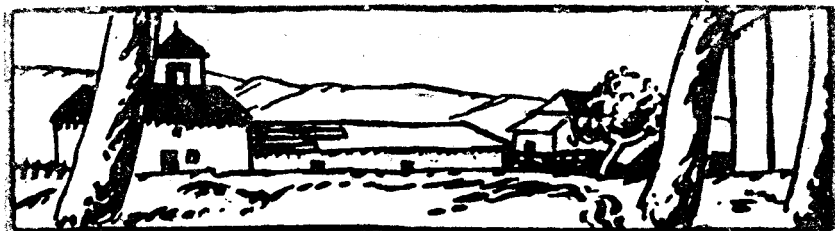
Sovietominciuna numește *asta* raiu Dar e numai *asta* acolo? Iar apărătorii raiului sovietic, replică cu toată prostia din care își fac o glorie și o pavază:

In lumea burgheză e mai bine?

Adevărat, nu e mai bine. Europa, mai ales după războiu, și-a schimbat fețele și firmele; nu știi unde începe instituția și casa cinstită, nu știi unde se sfârșește bordelul. Cunoaștem toate ororile vieții burgheze și ale regimului ei. Zilnic se deschid plagile unei societăți care nu mai poate exista: prostituția de ambele sexe se răsfață în mătăsurii și în palate; o bogăție care miroase a sânge, a devenit un factor de corupție astăzi mai mult ca odinioară; jaf pretutindeni, tură, destrăbălare, vițiu parfumat, vițiu dezvelit, vițiu pentru care se creiază mode ridicole și ațăfătoare; hoții savante, instituții putrede toate le cunosc toate există, *dar cine a idealizat vreodată această viață?* Burghezia se sfârșește și vedem, în locul ei, mai precis întrezărim, visul nostru împlinit: statul cultural, în care tubul digestiv al burgheziei universale va fi descunutat și desbrăcat de gloria de divinitate. Cine a mințit vreodată dintre acei ce trăesc cu salariile spirituale ale omenirii că idealul omului ar fi o bogăție câștigată din sânge, o casă în care moare onoarea, un tripou în care plânge demnitatea, o subterană în care e rănită noblețea, un miez de noapte în care umblă pe străzi mânjită și desfigurată, frumsețea omului și a femeii?

Numai sovietominciuna aruncă voaleta sa fină și mătăsoasă asupra ulcerului gălbui, verzui, cu puroiu, care se adâncește asupra unui hoit care înneacă. Numai sovietominciuna, *de prin gura* lui Bronștein sau prin gura putredă a lui Apfelbaum, *flueră, farințea și amețește*: infernul să arate raiu.

Cronica dramatică

Teatrul Mic: Așa-i Simona!

Comedie în trei acte de Yves Mirande și Alexandru Madis

Simona e tânără, are un corp frumos, mult *chic*, un creier de păsărică și e „fată bună”. Ea aparține clasei de întreținute pariziene, care are prejudecățile, riturile și plăcerile ei. Una din obligațiunile morale (?) cele mai severe ale „întreținutei” e să aibă un *gigolo*; e pentru ea o chestie de onoare și de prestigiu. Această iubire dezinteresată pentru un om sărac, pe care îl copleșește cu mii de atențiuni, îi satisface delicios vanitatea.

Fiecare clasă are snobismul ei, care pare, fără îndoială, ridicol celorlalte clase.

Pe o treaptă socială mai jos, întreținuta pariziană își pune amorul-propriu în alte prejudecați mai violente: vitriolul și revolverul. Mică burgheză ambiționează să fie primită într'un salon important, și așa mai departe.

În „Așa-i Simona” autorii au exploatat cu îndemănare aspectele comice ale femeistei frivole care-și chinuște prietenul „serios” de dragul celui tânăr, anume: André. Acesta, deși bogat, se vede obligat de-a juca rolul amantului sărac pentru a putea da Simonei iluzia indispensabilă că dânsa îi este utilă. Simona își pierde protectorul, se ruinează pentru André, se joacă cu deliciu „de-a sacrificiul”. În cele din urmă, după multe peripecii amuzante, Simona descoperă minciuna lui André, îl iartă și va încerca să-l iubească *deși* el e bogat.

S'a spus că subiectul e imoral; dar, dacă autorii s'ar mărgini la subiectele acceptate fără rezerve de public ar trebui să nu scrie de cât piese de „adulter”, care de altfel nu prea văd de ce ar fi morale. Adevărul e, că sunt imoralități care au vechime în literatură, câștigându-și astfel un „drept de cetate.” Autorii însă nu pot uza mereu de aceleași situațiuni epuizate; ei sunt obligați să tragă în arena literaturii adevărurile — noi sau vechi — de care predecesorii lor n'au voit sau n'au îndrăsnit să se atingă.

Piesa — bulevardieră — e vioaie, meșteșugită, veselă și indulgentă; tipul parizienei, fostă midinetă... „qui a bien tourné“, cu capriciile și absurditățile ei înșănătoare, e destul de spiritual redat.

Personagiile — după cum e obiceiul în acest gen teatral — înainte de a intra în piesă și-au făcut în mod evident stagiul în etuva cu must dulce, în care tristețele, chinurile și gândurile lor au fost cu îngrijire spălate, și din care au eșit surâzători, purtând încă în cap aburii unei beții ușoare, și făcând reverențe comice cu mâna pe o inimă de soc.

Publicul s'a distrat foarte mult, și părăsind teatrul nu și-a disprețuit râsul provocat de astădată nu numai de situațiuni bufone, ci și de analiza spirituală e unui caracter.

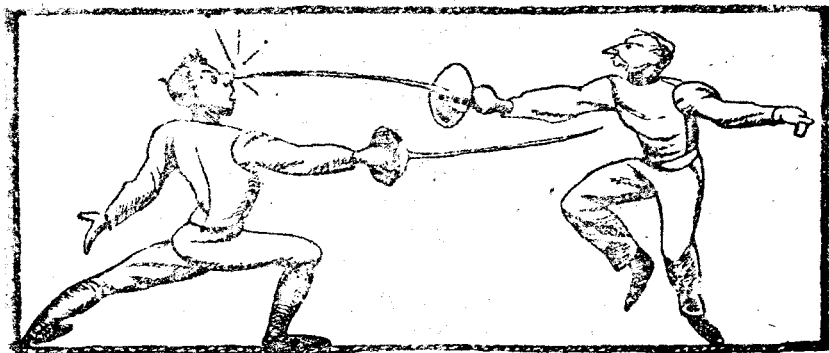
D. Iancovescu în André a avut un joc fin, inteligent, cu un comic neașteptat și variat în voce și atitudini. E un actor care umple scena, a cărui prezență trece instantaneu rampa, târând publicul în zig zagul fanteziei sale.

Doamna Marilena Bodescu a dat viață Simonei cu un talent remarcabil, colorând cu o largoare oarecum românească rolul svăpăiat al parizienei.

D. Țăranu a știut să scoată în relief cu o deosebită pricepere rolul cam artificial, creat pentru nevoile piesei, al lui Max Ader.

Restul interpretării, bine.

IH. SCORȚESCU

GAZETA RIMATĂ

Sport...

*Di Romulus Boilă a ținut la
Teatrul Național din Cluj
o conferință despre sport.*

*În goana vieții trecătoare,
În ceasuri grele sau ușoare,
Când urci la deal sau când cobori
Când divorțezi sau când te'nsoți,
Când crezi că 'nnoși în fericire
Sau când alergi spre nemurire,
Cât timp stai viu și nu ieși mort,
De vrei sau de nu vrei, faci sport.*

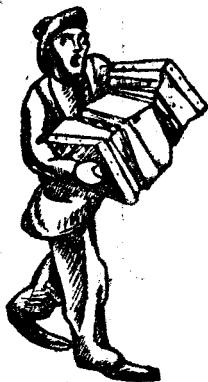
*Când domnul Romulus Boilă,
Din slujbulașa sa umilă
De candidat de avocat
Cu atât elan s'a avântat,
Și cu atâta unvergură
A întreprins o săritură
Pân'la șefia de resort, —
El ce-a făcut, dacă nu sport?*

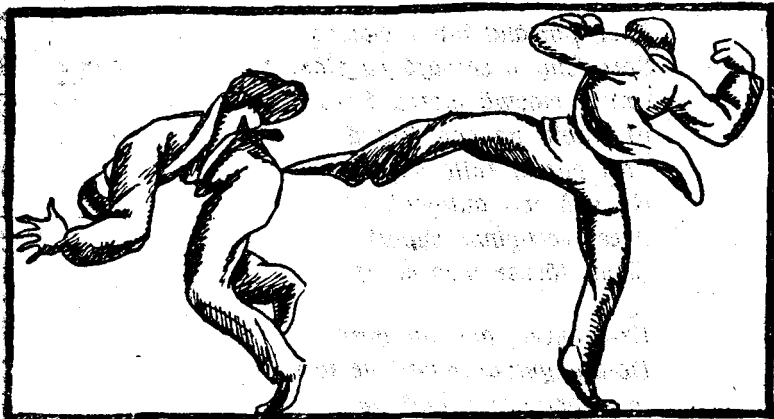
*Apoi, purtând într'o mașină
Spre Cluj o scroafă cu slănină,
(Într'o mașină marca Ford)
El stabilì un nou record ;
Căci porcul (uite imbecilul !)
Nu știa ce-i automobilul,
Acest vertiginos suport,
Și nu făcuse încă sport...*

*De-atuncea, anii alergară
De-alungul drumului de țară ;
Iar Romulus, triumfator,
Cun salt ajunse profesor,
Căci biata scroafă cu slănină
I-a fost slujit de trambulină.
Stă pe catedră, ca'ntr'un fort,
Și ține cursuri : face sport !*

*Dar cel mai bun atlet o poate . . .
Deci, dela Universitate,
Eu par'că-l văd, — ce crud destin ! —
Sburând spre Dicio-Sân-Mărtin,
Și-un sas, oprindu-se din treabă,
Par'că-l aud cum îl întreabă :
— „Herr Bòilă, was machst du dort ?”
— „Nimic, herr Iulius, fac sport...”*

ION ȘAMPION

INSEMNĂRI

Intrigă și nemulțumire. — În judecata fiecăruia dintre noi, faptele politice nu au de obicei aceeași semnificație și același înțeles. Este chestiune de interpretare, în perspectivă, căreia cei mai mulți se prezintă mai totdeauna, cu micile lor necazuri și cumăruntelile lor dorințe. Dacă n'ar fi așa, întâmplările din jurul nostru n'ar mai trebui comentate; ele s'ar ridica în fața tuturor, limpezi și categorice, ca toate adevărurile elementare.

Nu e de mirare deci, că cea mai mare parte a gazetelor dela noi, multiplicând pe hârtie de tipar diferitele chipuri în care se pot interpreta frământările vieții publice, s'au mulțumit să privească recenta mișcare din rândurile partidului național numai sub unghiul unor răfuieli personale. Intrigă și nemulțumire; — iată tot ce au văzut informatorii opiniei publice românești, într'un început de acțiune care reprezintă, după părerea altora, semnul prevestitor al unor noi orientări.

În paginile *Țării Noastre*, noi ne-am îngăduit să vedem altceva în fureberia

din tabăra adversarilor noștri. N'am manifestat nici o bucurie specială în fața apropiatei sciziuni, de pe urma căreia avea să scadă puterea de luptă a unui concurent slăbit; și nu ne-am gândit să tragem de aici fo'oase palpabile pentru propriile noastre țeluri. N'am reușit să credem, că numai ambițiile nesatisfăcute ale d-lui Vasile Goldiș, de pildă, ar fi în stare să provoace un gest de separație; și, căutând motivele unei evidente reacțiuni împotriva inerției, nu ne am poticnit de pragul bucătăriei d-lui Iuliu Maniu. Dimpotrivă. Mulțumindu-ne cu rolul de spectatori obiectivi ai unui proces interior desfășurat în sânul partidului național, ne am silit să desprindem din revendicările formulate în consfătuirea celor douăzeci și opt dela Sibiu, și din demersurile lor de mai târziu, un rost nou al politicii ardelențești. Am vorbit despre o reabilitare a Ardealului, am pomenit despre energii descătușate, și am văzut percizându-se o dorință precisă de a se smulge din marasmul de până acum.

Am făcut însă și altceva. Am în-

drăsnit să vedem în criza care a izbucnit în partidul național o confirmare a acțiunii de lămurire întreprinsă de această revistă. În argumentele așazișilor nemulțumiți, noi deslușeam argumentele noastre. Realitatea care apare în ochii multora abia acum, noi o zugrăvim aici de mai bine de doi ani, și ne-am pus de acord cu ea chiar a doua zi după unire. Atât, și nimic mai mult.

Comentatorii dela București, privind lucrurile numai prin prizma amănuntului picant, au vorbit totuși, după cum se știe, numai despre „intrigile” dlui Octavian Goga; cași cum n'ar fi la mijloc decât o interesată „combinație”, menită să întărească „șansele de succesiune” ale partidului poporului. Iar dilema e următoarea. Dacă „ruptura” dintre dnii Vasile Goldiș și Iuliu Maniu se va produce, directorul *Tărîi Noastre*, se înțelege, va fi încă odată vinovat de „spargerea solidarității ardeleni”; dacă „ruptura” nu se va produce, va urma în mod firesc un „eșec dureros al „speranțelor averescane”. Binevoitorii publiciști s'au îngrijit să iasă rău, pentru noi, și într'un caz și într'altul.

Din pragul bârlogului lui, vede fiecare atât cât îi permite lărgimea orizontului. Pentru cine nu observă, că partidul național din Ardeal, după nenorocirile îndurate până acum de pe urma unor cărmăci neindemânatici, are motive puternice să se plângă de soarta care-l așteaptă; pentru cine nu pricepe că Ardealul năzuiește la o eliberare din cercul strâmt în care se afă închis, nicio explicație nu mai are rost. Cât despre grupul de prieteni ai dlui Vasile Goldiș, care urmăresc în mod netăgăduit o schimbare de direcție împotriva voinței dlui Iuliu Maniu, ei înșiși și-au pus o problemă spre deslegare. Cum o vor deslega o, — îi privește.

În plin cinematograful. — De câteva săptămâni, din ziua în care revolverul studentului Zelea Codreanu a doborât la Iași pe prefectul Constantin Manciu, gazetele din strada Sărindar s'au avântat într'un agitat film de cinematograful, cu conspiratori și comploturi, cu titluri senzaționale și cu peripeții nemi văzute, din înlănțuirea căruia nu vor cu niciun preț să iasă. În fiecare ediție, de dimineață sau de seară, scot la iveală o nouă scenă senzațională; tot la trei zile începe un nou episod palpitant și emoționant, ca'n dramele de la Los Angeles. Pricupeții operatori de pe malul Dâmboviței prezintă pe ecran peripeții grozave, ca'n „Misterele Parisului”, înspăimântând pe bunii noștri bûrghezi din țara întreagă. Studenții mascați sunt prinși în tribuna Camerei, cu revolverele în buzunarul dela spate al pantalonilor și cu intenția de a suprima jumătate din reprezentanții națiunii; descinderi primejdioase întreprinde poliția prin diferite subterane unde se fabrică bombe în laboratorii secrete; un îndemănatăc detectiv, Sherlock Holmes sau Nick Winter, a reușit chiar să pună mâră pe un mare catastif al victimelor destinate să fie aruncate în aer... Și așa mai departe, filmul cinematografic se desfășoară pe întuneric, bângănd g'oaza în spectatori mai slabi de inimă și amuzând pe cei cari ghicesc trucurile regizorilor.

Cunoaștem prea bine scopul acestor nervoase exerciții actoricești și le semnalăm cu grija pe care ne am luat-o de a o potoli din vreme toate exagerările. Noi ne păstrăm liniștea și nu dorim să se producă panică. Fără să facem apologia crimei și fiind profund intristați de incidentul sângeros petrecut deunăzi la Iași, semnalăm strategia autorilor de fantastică romane criminale, cari cred că pot profita de o dureroasă întâmplare pentru a com-

promite în ochii lumii întreaga mișcare a tinerimei noastre universitare. Socoteala, trebuie s'o spunem, ni se pare profund greșită. Nimic real nu se ascunde dedesubtul atâtor comploturi și conspirații; totul e o literatură proastă, cu tendințe bine lămurite, pe cari oricine le vede cu ochiul liber.

În vreme ce, pe pânza cinematografului, se petrec peripeții imaginare, dinco o, în mulțime, fierb pasiuni îndreptățite și cer dreptul la viață instincte naționale firești. Nu se înăbușe glasul acestora cu filmele dela Los Angeles...

Patriotism. — Nu amuțiseră bine vaețele dela Tatar-Bunar, și domnul A. Vaida a și ținut un discurs, pe care ziarele independente s'au grăbit să-l reproducă și să-l comenteze: — „În prirând, nu se poate trece peste îngrijorarea exprimată de dl Vaida asupra situației din Basarabia, unde jandarmii fac ordine în felul pe care l'au relevat de atâtea ori”.

Și în timp ce pe malul Nistrului boardele bandiților dela Moscova proclamă cu muzici și cântări *Republica Moldovenească*, în timp ce chiar venerabilul publicist C. Bacalbașa ne atrage atenția asupra primejdiei dela Nistru, redactorii din stradă Sărindar tremură de emoții, ca nu cumva „prezența armatei în Basarabia să ne compromită peste graniță”.

Suntem convinși, că celălaltul vede prin sticlă

De aceea, nu insistăm.

Biblia contemporană. — Multe pilduri au fost scoase la iveală în toila frământărilor politice dela noi. Concurența dintre diferitele părți are și o latură veselă. E o compensație consolatoare. Alminteri, am muri de urât...

În ceea ce ne privește, nu ni se poate aduce învinuirea de a fi înțepănit capi-

tolele umoristice din v'afa noastră publică. Dimpotrivă, de câte ori am avut prilejul (și l'am avut, slavă Domnului) am subliniat ridicolul și am cultivat *grima*. Frunțași foarte serioși, mai mult sau mai puțin regionali, ne-au ilustrat indeseul pentru această nevinovată meteahnă, și ni s'a trecut pe subț nas, în atâtea rânduri, ca și când am fi transplantat aici gemenele unei boale rușinoase, imputarea că am introdus zeflemeaua în Ardeal.

Dar publicul cel mare, publicul românesc, al cărui temperament băștinaș nu se poate schimba cu una cu două, ne-a iertat și ne-a priceput. Cu vremea, deprinderea noastră nevinovată s'a pomenit chiar și cu unii colaboratori anonimi. Genul cronicii rimate a pătruns în lumea satelor, îmbogățind cu o varietate nouă, — aceea a versificărilor de actualitate, — comoara poeziei noastre populare. Am reprodus deunăzi o mostră, care ilustra n hotărârea de șef a d-lui Iuliu Maniu: „câte care-s cu povoară, toate suie și coboară, numai carul Măniului stă în vârful dealului...”

De data aceasta, pilduirea pornește dela un cuminte preot dela țară, obișnuit să treacă micile noastre întreceri politice prin prisma simbolică a poveștilor din vechiul Testament. Zicea, prin urmare, zilele trecute, bătrânul: — „Ce deosebire, gândiți că poate să fie între Moise, profetul, și dl. Iuliu Maniu, președintele partidului național? Vedeți că nu știți? Apoi, să vă spun. Deosebirea e că Moise a scos pe evrei din pustie și i-a dus în pământul făgăduinței, câtă vreme dl. Iuliu Maniu, de cinci ani încoace, a luat partidul național din pământul făgăduinței și i-a băgat în pustie”.

Nu credem, că se poate simboliza mai... biblic drumul pe care fostul președinte al Consiliului Dirigent l'a parcurs, bătând pe la toate porțile, dela 1918 până azi.

Cucuvaia democrată. — S'a ivit dela o vreme încoace, în fauna noastră politică, o speță nouă de șampioni ai democrației, a căror principală funcțiune organică pare să fie aceea de a secreta calomni împotriva propriei lor țări. Produsul tipografic al acestor pășări cobitoare, pentrucă ele scriu și la gazetă, trebuie să fie mult prețuit dincolo de frontieră, acolo unde se coace propaganda împotriva noastră. De când există lumea, întrebuițarea coadelor de topor e bine cunoscută.

O asemenea indezirabilă coadă, care se înghesuie cu toate acestea să iasă în frunte, e dl. Dim. Dobrescu, un mediocru avocat dela București, complect lipsit de talent și extrem de caraghios, care a întemeiat într'o bună zi, mai anul trecut, alături de actualul pușcăriaș N. D. Cocea și de fostul ocaș Dem. Teodorescu, o *Ligă pentru apărarea drepturilor omului*. Titlul suspectei tovrășii e destul de lung. Povestea ei, însă, e foarte scurtă. *Liga pentru apărarea drepturilor omului* s'a constituit, cu elanul generațiilor spontane, într'un mic adăpost convenabil al tuturor epavelor vicții noastre publice. Dl. Dim. Dobrescu, a cărui trecere precipitată prin diferite partide (nu-i cunoaștem adresa actuală) nu i-a oferit nici o satisfacție de ordin sentimental, s'a arătat unul dintre cei mai în lărji propagandiști ai demoralizării prin păreri scrise. Într'un articol publicat la *Adevărul*, dl. Dem. Dobrescu, încă unul din protectorii nepoștiți ai nouilor provincii, expune rezultatele unei descinderi la Cernăuți, unde s'a dus să deschidă o sucursală bucovineană a *Ligei drepturilor omului*. E îngrozitor ce a văzut dumnealui în Bucovina! Dl. N. Iorga se întorsese de acolo, deunăzi, nespun de alarmat, respirând cu greu atmosfera de străinism care domnește în orașele acelea, și văzând cu durere pușinul pro-

gres săvârșit de emanciparea elementului românesc în luptă cu stigmatele stăpânirii austriace de ieri. Dar dl. Dim. Dobrescu a văzut altceva. A văzut admirabili cetățeni evrei, germani și ruteni, cu care s'a înțeles de minune, și o hegemonie românească vitregă, care privează pe acești cetățeni de libertate și egalitate, făcându-i să regrete (se înțelege!) regimul habsburgic. Și, ca o dovadă de înduioșătorul său simț umanitar, musafirul Bucovinei se alătură și dumnealui acestor păreri: — „În Austria era mai multă dreptate!“.

Pentru a scoate acest strigăt id'ot, a străbătut d. Dim. Dobrescu, avocat la tribunalul de Ilfov și colaborator al *Adevărului*, lungul, drum din strada Mântuleasa până 'n pământul lui Ștefan cel Mare? Să ni se ierte părerea, dar făcea mult mai bine dacă stătea acasă...

Un mic răspuns la o prostie mare. Binișor tradus, dar sub titlul absurd de: „Anatole France și turburătorii“, ziarul vespereal *Adevărul* ne oferă un articol pușin cunoscut al aceluia, despre care îndurerați spunem alături de Jacques Tourniebroche, că a fost: „cel mai fermecător spirit care a înflorit vreodată pe pământ“.

Avocații și gazetarii uzează în cariera lor în mod nepermis de literatură.

De astă dată *Adevărul* ar vrea să tragă din pomenitul articol concluzii politice cu aplicație imediată la politica noastră actuală. Lucrul e posibil, dar lipsit de seriozitate. În opera scriitorilor de mari dimensiuni, ca și în infinit, toate se conciliază. Teoriile cele mai antagoniste își pot găsi argumente pe care să se sprijine, în acelaș autor, în aceeași carte și de multe ori în aceeași pagină.

Vrem de pildă să condamnăm politica numită a urei de rasă?

Servim cetitorului articolul lui France reproduc de *Adevărul*.

Vrem să dăm autoritate politicienilor numite a urei de rasă?

Luăm „La Rotisserie de la reine Pédauque”, o deschidem la pagina 186, și transcriem din France: — „Cum! bunul meu dascăl, strigai eu, acest Mosaide, care are o nepoată atât de frumoasă, a strâns de gât copiii nou-născuți și a lovit cu pumnul în stântul jertfelnic”. — „Nu știu nimic, îmi răspunde dl Jerome Coignard, nu pot să știu nimic. Dar aceste crime îi aparțin, ele sunt *ale rasei sale*, și pot să i le pun în seamă, *fără blestem*”.

N'ar fi ridicol să susținem, bazați pe textul acesta, că Anatole France preconiza ura de rasă? N'ar fi și mai ridicol dacă o grupare politică practicând ura de rasă și-ar scrie pe steag acest pasagiu, ca o supremă justificare?

De ce să-l amestecăm pe France în micile noastre neînțelegeri, dându-i încă un rol activ?

Asemenea procedee nu scad nimic din faima neîntrecutului maestru, dar clasează bine pe cei cari le practică.

Acțiunea Românească. — Ne sosește la redacție cel dintâi număr al unei noi publicații clujene, revista *Acțiunea Românească*, scrisă de un mănunchi de profesori universitari, strânși în jurul asociației politice purtând acelaș nume și propovăduind doctrina ideii naționale. Revista aceasta, ale cărei articole documentate sunt iscălite de personalități științifice ca dnii Iuliu Hațieganu, I. Cătuneanu, Traian Pop și alții, dovedește că mișcarea româ-

nească a studenților noștri, atât de batjocorită în unele gazete, nu este o iresponsabilă și copilărească agitație, ci ecoul unei frământări sufletești generale. Faptul, că sentimentul îndrumătorilor culturali ai tinerimei e acelaș cași al tinerimei acesteia, vorbește destul de lămurit. Noi urăm viață lungă noului confrate.

Reportaj. — Individul Naftule Kanner, care se iscălește Nicolai Constantin, succesori legitimi al confratelui său (mai vechi) Leonard Paukerow la reportajul ardelenesc al *Luptei* dlui Albert Honigman, a trimis dela Arad sus pomenitului ziar o fulminantă corespondență politică, cu prilejul adunării *Asociației*. Numele Naftule nu i a plăcut prezența la acea adunare a dlui Octavian Goga, l-a supărat aplauzele cu care a fost salutată de asistență sosirea directorului *Țării Noastre*, și se întreabă, cu indignare, ce căuta acest intrus politic acolo, unde numai o personalitate culturală ca fruntașul Kanner ar fi avut dreptul să se prezinte.

Suntem oare datori să spunem reporterului Kanner Naftule dela *Lupta* că legăturile d-lui Octavian Goga cu *Asociația* dela Sibiu sunt mult mai vechi, și mult mai firești, decât să se poată improviza acum, pentru scopuri politice? E nevoie să reamintim, că directorul *Țării Noastre* a luat parte totdeauna la adunările venerabilei instituții culturale, din al cărei comitet central face parte? Și, mai alés, trebuie să ceară scuze că s'a dus la Arad fără permis de la dl. Albert Honigman?

Aud?